VARIAȚIA DIACRONICĂ A STRUCTURILOR SINTACTICE COMPLEXE CONSTRUITE CU JONCTIVUL *CÂND* ÎN LIMBA ROMÂNĂ VECHE

ALICE-MAGDALENA PREDA BODOC
Universitatea „Transilvania”, Brașov

Prezenta lucrare are un dublu scop: explicarea conceptului de *structură complexă* din punct de vedere sintactic (SSC) și demonstrarea variației diacronice și sincronice a SSC din limba română veche (LRV). Pentru atingerea acestuia, vom realiza o analiză calitativă și cantitativă a unui corpus ce însumează 43 de texte din limba română veche, acoperind trei secole de evoluție: al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea, urmărind SSC formate cu jonctivul *când*.

1. Definirea conceptului de *structură sintactică complexă* (SSC)

Sintagma *structură complexă* (engl. „complex sentences” – Chomsky 1965) nu era folosită în sintaxa tradițională (românească), unde apărea sub denumirea de *frază/enunț dezvoltat*. În lucrarea de față voi îmbina sensul etimologic al termenului complex – „format din mai multe părți” (< fr. COMPLEXE < lat. COMPLEXUS, participiul trecut al lui COMPLECTI „a îmbrățișa, a cuprinde, a înconjura” < *com-* „cu” + *plectere* „a împleti”) – cu unul dintre sensurile denotative: „greu de analizat”. Termenul „complex” apare în lingvistică la Sweet (1891 [1960]), care îl folosește pentru a numi structura alcătuită din două sau mai multe propoziții (cf. Hacker 1999: 13), iar Halliday (1985: 192) definește *structura complexă* ca fiind construcția alcătuită dintr-o propoziție matrice (engl. *head clause*) și modificatorii propoziționali corespunzători, adică cel puțin un termen supraordonat și unul subordonat. Pivotul acestei construcții (numită *propoziție matrice* – GBLR 2010: 29) este termenul cu rol de predicație (*centrul*), iar unitățile propoziționale dependente față de centru au fie statut de complement, fie statut de adjunct (GBLR 2010: 38).

Opțiunea personală pentru sintagma *structură sintactică complexă*, pe care o vom utiliza pe parcursul lucrării, este motivată de dorința de a ne alinia la terminologia sintaxei moderne și, în egală măsură, de intenția de a sublinia accentul pus pe relațiile dintre elementele unui enunț.

2. Adjuncții sintactici propoziționali

Noțiunea de *adjuncți sintactici* înglobează în literatura de specialitate atât propozițiile subordonate finite și non-finite adverbiale (circumstanțiale), cât și anumite subordonate

BDD-V2319 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

relative (Lang *et al.* 2003, Austin *et al.* 2004). Teoreticienii au acordat în ultima perioadă o atenție mai mare acestor constituenți sintactici, printre cei care au oferit studii importante numărându-se Delfitto (2000), Alexiadou (2002), Ernst (2002) și Austin *et al.* (2004).

Pentru limba română, adjuncții sunt numiți, în general, *circumstanțiale* și sunt tratați ca un ansamblu eterogen de poziții sintactice, care prezintă, în primul rând, trăsături semantice și care sunt denumite în funcție de precizarea („circumstanța") adusă în cadrul situației comunicate (GALR II 2008: 487). Astfel, circumstanțialul temporal și cel spațial – adjuncții situativi – sunt doi constituenți sintactici ce asigură „ancorajul" spaţio-temporal al proceselor comunicate, adjunctul temporal fixând procesul şi participanţii săi într-o anumită zonă a axei temporale sau furnizând informaţii referitoare la intervalul de desfăşurare a situației de comunicare, iar adjunctul spațial situând procesul şi participanţii săi într-un cadru spaţial sau precizând poziţia unui element al situaţiei comunicate în acest cadru (GALR II 2008: 487).

2.1. *Adjuncții situativi din limba română veche (LRV)*

2.1.1. *SSC din LRV – analiza de corpus*

În urma unei analize detaliate a corpusului, analiză care a avut drept scop extragerea tuturor construcțiilor care conțin conectori temporali (CT) și spațiali (CS), au rezultat următoarele date cantitative (Diagrama 1): pentru perioada 1500-1650 (LRV1), în 23 de texte totalizând 710.567 de cuvinte (1434 de pagini), am identificat 2995 de structuri sintactice complexe având conectori temporali (SSCCT) și 880 de structuri cu conectori spațiali (SSCCS), în vreme ce, în cele 23 de texte din perioada 1650-1780 (LRV2), dintr-un număr de 712.894 de cuvinte (1295 de pagini investigate), am extras 2540 de SSCCT și 1230 de SSCCS.

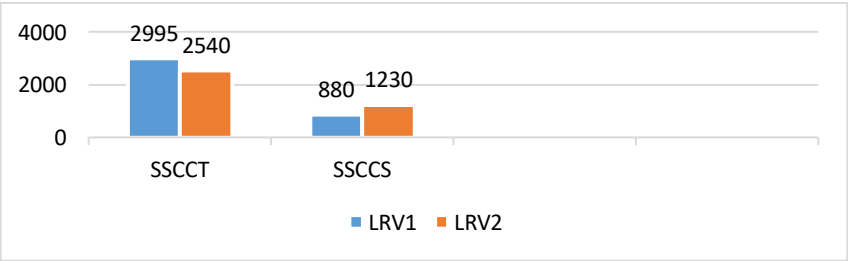


Diagrama 1. Distribuția structurilor sintactice complexe cu CT și CS în LRV

Diagrama prezentată anterior pune în evidență faptul că numărul SSCCT este considerabil mai mare în textele din ambele perioade investigate, deși se remarcă o creștere importantă a SSCCS în LRV2.

2.2.2. *Configurații temporale ale propozițiilor introduse prin* ***când***

Dintre taxonomiile propuse contituenților propoziționali introduși prin *când* în literatura de specialitate (Geis 1970, Edgren 1971, Sandstrom 1993, Vikner 2004, Haegeman 2012), ne vom opri asupra celei propuse de Declerck (1997), pe care o vom adapta la LRV. Acesta realizează o descriere amănunțită a structurile sintactice complexe[1] construite cu

[1] Vom vedea, totuși, că autorul include în descrierea lui și propozițiile interogative, care nu se integrează în configurații complexe, ci sunt propoziții independente, autonome.

BDD-V2319 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

relativul *când*, structuri care prezintă localizarea temporală a unei „situații” și care sunt alcătuite dintr-o propoziție matrice (engl. „head clause”) și o propoziție-*când* (engl. „when-clause”). Bazându-se pe trăsăturile sintactice, semantice și funcționale ale propozițiilor temporale, cercetătorul descrie următoarele „configurații temporale” (engl. „temporal configurations”):

1. Propoziții-**când** folosite ca interogative directe (independente)
2. Propoziții-**când** folosite ca interogative indirecte (dependente)
3. Propoziții-**când** folosite ca relative care modifică un grup nominal temporal
4. Propoziții-**când** ca relative nonrestrictive, fără antecedent (lexicalizat)
5. Propoziții-**când** ca relative nominale libere
6. Propoziții-**când** ca circumstanțiale temporale
7. Propoziții-**când** narative
8. Propoziții-**când** atemporale.

Toate aceste configurații sintactice descrise de Declerck au fost căutate și identificate în textele aparținând LRV, unde prezintă numeroase particularități, dovedindu-se, în felul acesta, diversitatea lor sintactică și semantică.

*A. Propoziții-**când** folosite ca interogative directe (independente)*

Acest tip de propoziție temporală – care nu face, în sine, obiectul cercetării noastre – este bine reprezentat în ambele perioade investigate, fiind inclus de lucrările de specialitate (Gheorghe 2016) în categoria „interogativelor parțiale”. Am introdus, pentru exemplificare, un context din primul text investigat (PH.1500–10) (1) și altul din finalul perioadei LRV2 (Bert.1774) (2), tocmai pentru a scoate în evidență faptul că nu există diferențe structurale sau semantice între cele două perioade, configurația interogativă temporală de la începutul secolului al XVI-lea păstrându-se până în zilele noastre:

(1) ***Cându** veri venri cătră menri?* (PH.1500–10: 82^{v})
(2) ***Când** te-ai născut şi din ce loc eşti*? (Bert.1774: 1^{v}).

*B. Propozițiile-**când** folosite ca interogative indirecte* (dependente) în LRV sunt cele care se integrează într-o structură matrice prin intermediul conectorului *când*, devenit adverb interogativ-relativ. Propoziția matrice are în mod obligatoriu un regent *interrogandi* (3), *dicendi* (declarativ sau de incertitudine) sau de informare (4), iar poziția sintactică ocupată de subordonată poate fi aceea de obiect direct sau obiect prepozițional. În corpusul nostru am identificat destul de puține SSC cu astfel de constituenți și numai trei exemple în care regentul este un nume legat semantic de verbe dicendi: *cântec* (cu sensul de „psalm”) (5) sau *mărturie*:

(3) *Apostolii <u>întreabă</u> **când** va înceape a domni în Izrail între jidovi.* (CC^{1}.1567: 37^{r})
(4) *„Străjuiţi, căci <u>nu ştiţi</u> **când** Fiiul omenesc iaste să vie”.* (CD.1698: 269)
(5) *<u>Cântecul</u> lu David **când** fugiia de faţa lu Avesa [Lom], fiiul său* (CP^{1}.1577: 2^{v}).

*C. Propoziții-**când** folosite ca relative care modifică un grup nominal temporal*

În cazul acestei configurații, Declerck (1997) propune o subclasificare pe baza a doi „parametri”: propoziția relativă poate fi restrictivă (PRR) sau nonrestrictivă (PRN) și structura alcătuită din *antecedent+ propoziția-**când*** are valoarea semantică a unui adverb temporal (ADV) sau a unui constituent nominal (GN).

C.1. Propoziție relativă restrictivă cu valoare nominală (GN-PRR)

BDD-V2319 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

În ambele perioade investigate, antecedentul propoziției relative este, în general, un nominal temporal: *ceasul* (7 exemple) (6), (d)*zi(ua)* (trei exemple) :

(6) *Ce vine <u>ceasul</u> şi acmu iaste **când** adeveriţii închinătorii închina-se-vor părintelui cu duhul şi cu adevăr.* (CT.1561: 189[r]).

C.2. Propoziția relativă nonrestrictivă cu valoare nominală (GN-PRN) este slab reprezentată, singurele exemple fiind identificate în textul istoric al cronicarului Grigore Ureche, în care apar, atât antecedente temporale, cum este cazul termenului arhaic *leat* („an") (7), cât și nontemporale – *războiul* – (19 exemple) (8) :

(7) *Vă <u>leato</u> 7008, [1500] martie 11, **cându** au venitu oastea leşască de iznoavă în ţară să prade*. (ULM.~1725: 107/39[v])
(8) *<u>Războiul</u> lui Ştefan vodă **cându** s-au bătut la Podul Înaltu cu turcii, 6983 [1475].* (ULM.~1725: 91/26).

C.3. Propoziție relativă restrictivă cu valoare adverbială (ADV-PRR)
În exemplele care aparțin acestei sub-categorii, antecedentul nominal ocupă poziția sintactică a unui circumstanțial de timp, poziție în care apare, de altfel, și conectorul *când*. În prima perioadă investigată, exemplele sunt puține (în număr de 3) și au fost extrase numai din texte traduse, în timp ce, în LRV2 numărul de ocurențe crește (9 exemple), iar tipul de text nu influențează distribuția acestora. Cele mai frecvente antecedente temporale sunt nominalele *vre(a)mea* și *(d)ziua*, precedate în toate contextele de o prepoziție: *în(tru)* (9), *pre*, *până la*.

(9) *Şi fu <u>întru vreamea</u> **când** zămisliia oile luund în zgău, puse Iacov toiagile înaintea oilor în covăţi, ca să zămislească eale dupe toiage*. (BB.1688: 22).

C.4. Propoziția relativă nonrestrictivă cu valoare adverbială (ADV-PRN) are numai două ocurențe în LRV1, ambele cu antecedent temporal, în vreme ce textele din LRV2 prezintă un număr mai mare de ocurențe (13), în care antecedentul (temporal sau nontemporal) este uneori precedat de un numeral ordinal (10):

(10) *Şi-ntrebând ceasul când s-au răpăosat, aflară prisne atunce, <u>la al nouăle ceas</u>, **când** era în videnie acesta părinte.* (DVS.1682–6: 47[v]).

*D. Propoziții-**când** ca relative nonrestrictive, fără antecedent lexicalizat*
În astfel de enunțuri se consideră că antecedentul nelexicalizat (engl. *covert antecedent*) este, de fapt, momentul/timpul situației descrise de propoziția matrice (Declerck 1997: 11) (11):

(11) *Iară ei le-astupară urechile şi găvozdindu-le picioarele cu încălţământuri de her şi-i aruncară în cămin înfocat, **când** şi sora lui Papil, Agatonichi, feace rugă şi întră cu dânşii în foc.* (DVS.1682–6: 62[r]).

*E. Propoziții-**când** ca relative nominale libere*
În perioada investigată, relativele nominale libere construite cu jonctivul *când* ocupă următoarele poziții argumentale: **predicativ,** selectat exclusiv de verbul copulativ *a fi* (12),

BDD-V2319 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

obiect direct, cerut de verbe de percepție, în construcții *prezentative*, care funcționează ca *event deictic (descriind o situaţie)* (Zafiu 2016) (13), **obiect prepozițional** (14) sau **obiect secundar** (15):

(12) *Prevedearea easte* ***când*** *va omul să facă vrun lucru şi va întâiu să prevază cum i va fi lucrul.* (FD.1592–604: 520^{v})
(13) *Şi preveghia spre toată vreamea şi preste tot ceasul, să vază* ***când*** *să va arăta o stea ca aceaea.* (PI.~1650: 195/225^{v})
(14) *Pentr-acea nu ne teamemu* ***cându*** *se va smenti pământul şi se vor băga codrii într-rima mariei.* (PH.1500–10: 39^{r})
(15) *Învaţă-te, creştine, CE e crucea, câte fealiuri, şi* ***când*** *luom crucea.* (CC^{1}.1567: 191^{r}).

*F. Propoziții-**când** utilizate ca circumstanțiale temporale*

Aceste tipuri de subordonate sunt interpretate de către Declerck tot ca relative libere, însă poziția pe care o ocupă în SSC nu mai este una argumentală/nominală, ci aceea de adjunct sau de circumstanțial.

*F.1. Propoziții-**când** canonice* apărute ca singurul adjunct temporal al SSC (16), coordonat cu un alt adjunct temporal (17), în relație de juxtapunere cu un alt adjunct temporal (18) sau în relație de apoziționare cu un alt adjunct temporal (coreferențial) (19):

(16) *Iară [**când** vă postiți], nu fireți ca fățarnicii.* (Ev.1642: 113)
(17) *Caută, nu pedepsi soţu-tău înaintea altora, [nice **cându** e mânios].* (FD.1592–604: 515^{r})
(18) *Întru acestaşi anu, 7087 [1578], în luna lui octovrie 2, [**când** Constantin cu cazacii trecea Nistrul], iară Zborovschii cu oaste căzăcească au lovit Daşovu.l* (ULM.~1725: 198/124^{v})
(19) *Sorocul de treizeci de zile şi de patru luni să se socotească din zioa ce au aflat vânzarea cel ce are protimisis, care zi cu jurământ să încredinţeze judecata, că atunci au aflat, [adică **când** ş-au pornit jalba].* (Prav.1780: 132).

*F.2. Propoziții-**când** adverbiale în structuri specificaționale*

Propozițiile introduse prin conectorul *când* pot apărea și în *structuri specificaționale* (engl. *specificational structures*): scindate (engl. *clefts*), pseudo-scindate (engl. *pseudo-clefts*) sau nescindate (engl. *nonclefts*) (Declerck 1997: 25–26).

(20) *Şi **fu când** ei mergea către răsărită, aflară un pământ şes, în pământullui Siniiar şi acolo lăcuiră.* (PO.1582: 40)

Structura *fu/va fi+când* este interpretată (Arvinte 2004: XLVI) drept o construcție perifrastică temporală care apare în traducerile biblice, fiind o reproducere a modelului grecesc original. În textele de la mijlocul secolului al XVII–lea, apare și reversul acestei structuri (***când** fu*), alături de un alt adverb (*odată*) sau de un nominal (21). Tot structuri specificaționale, dar *non-scindate* sunt, în opinia lui Declerck, și enunțuri de sub (22):

(21) ***Când** fu într-una de zile, să sculă de dimineaţă şi aprinse casa unde era bozii carii făcea tată-său.* (PI.~1650: 117/12^{v})
(22) a. *Era sâmbătă, **când** făcu tină Isus şi deşchise ochii lui.* (CC^{2}.1581: 180/166)
b. ***Când** au fost iulie 9, sosit-au carte de la măria ta în mâna noastră.* (DÎ.1593: XCIII).

BDD-V2319 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

*F.3. Propoziții-**când** focalizante*

Astfel de exemple în care subordonatele introduse prin ***când*** sunt aduse în prim-plan se deosebesc de temporalele canonice în sensul că exprimă accentul pe care vorbitorul îl pune pe momentul în care evaluează sau observă ceva:

(23) *a. Era **când** fură acolo, împlură-se zilele să nască şi născu fiiu-său dentăi şi înfăşă el şi puse el în iasle.* (CT.1561: 115^{r}).

*F.5. Propoziții-**când** explicative*

Adverbul temporal nu specifică momentul în care are loc acțiunea descrisă de centrul propoziției matrice, ci are rolul de a explica informațiile prezentate în regentă:

(24) *A treia oara, arată-ne cum că nebunie facem **când** grijim aşa fără seamă, căce că cu toată grija noastră nu putem adauge să fim mai înalţi decît crescutul nostru {cu} un cot.* (CC^{1}.1567: 59^{r}).

*F.6. Propoziții-**când** cu o conotație adverbială nontemporală*

Valoarea temporală nu se pierde complet, ci doar se estompează, se *efasează* și, în același timp, interferează cu o conotație suplimentară: condițională (25) sau cauzală (26). Conectorul *când* suferă o desemantizare parțială, urmată de o resemantizare contextuală și nu mai funcționează ca un relativizator, ci ca un relator (Gheorghe 2004: 16):

(25) *Preotul iartă păcatele oamenilor şi pre oamenii cei păcătoşi îi face sfinţi, **când** să pocăiesc şi ei şi nu mai fac păcate.* (CÎ.1678: 83^{v})

(26) *Săracul, **când** nu-l cunosc, batu-l toţ oamenii şi, să grăiaşte, nu-l ascultă nimenea.* (FD.1592–604: 506^{r}).

*G. Propoziții-**când** narative*

Din punct de vedere semantic, aceste construcții nu indică timpul propoziției matrice sau un moment cu care timpul regentei intră în relație și nici nu răspund la întrebarea *când?*, ci au rolul de a continua acțiunea începută în regentă, conectorul fiind sinonim cu sintagma „și atunci”:

(27) *a. Încă nu trecusă toată tabăra leşască valea, **cândŭ** au sositŭ Schinder paşea şi acolea au ruptŭ turcii o bucată mare de tabără.* (CLM.1700–50: 74/188).

*H. Propoziții-**când** atemporale*

În aceste situații propoziția introdusă prin **când** nu mai are valoarea unei temporale, ci poate apărea cu diverse utilizări: propoziții-***când*** utilizate ca relative restrictive, modificatori ai nominalului *caz*, identificat în textul juridic *Pravilniceasca condică* (1780) (28); propoziții-***când*** care nu modifică un antecedent nominal lexicalizat, ci explică situația în care afirmația din propoziția matrice este adevărată, sensul conectorului fiind „în cazurile/cazul când” (29); propoziții-***când*** adversative (30):

(28) *N-au prescris desființarea embaticului în cazul **când** embaticarul părăsea via lui în trei ani deplini nelucrată*. (Prav.1780: 211).

BDD-V2319 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

(29) *Şi încă să (*nu) mănânce luni şi miercurea şi vinerea, po(k) (...) în zi până la moarte. Aşijdere şi bărbatul,* ***când*** *va lăsa muiarea.* (PE: 3^{v})

(30) *Cest frate-ne c(*e-a)u muritu, amu-i fătul lu Domnezeu; ce plângem,* ***când*** *casa lui este-n părăţia domnului?* (PE: 1^{r}).

3. Concluzii

Analiza structurilor sintactice complexe formate cu jonctivul *când* din limba română veche ne permite să formulăm câteva concluzii. În primul rând, am realizat o prezentare a conceptului de *structură complexă* din punct de vedere sintactic, motivând importanța folosirii sintagmei la nivelul sintaxei limbii române. Apoi, analizând inventarul exhaustiv al structurilor introduse de jonctivul *când*, am demonstrat variația sincronică, dar și diacronică a constituenților temporali din textele secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, evidențiind, totodată, anumite diferențe impuse de tipul de text: religios sau laic, tradus sau original.

SURSE

BB.1688 – *Biblia*, ed. *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Bucureşti, 1977.

Bert.1774 – *Bertoldo*, ed. Magdalena Georgescu, Bucureşti, Minerva, 1999 (*Cele mai vechi cărţi populare în literatura română*, III), p. 157–239.

CC^{1}.1567–1568 – Coresi, *Tâlcul Evangheliilor*, ed. V. Drimba, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1998, p. 31–187.

CC^{2}.1581 – Coresi, *Evanghelie cu învăţătură*, ed. S. Puşcariu, Al. Procopovici, Bucureşti, 1914.

CD.1698 – D. Cantemir, *Divanul*, ed. D. Cantemir, *Opere complete*, I, ed. V. Cândea, Bucureşti, 1974.

CÎ.1678 – *Cheia înţelesului*, ed. Ioannykij Haleatovskyi, *Cheia înţelesului*, ediție, indice de nume și glosar de Rodica Popescu, București, Libra, 2000.

CLM.1700–50 – Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. P. P. Panaitescu, în M. Costin, *Opere*, Bucureşti, 1958, p. 41–201.

CP^{1}.1577 – Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparaţie cu psaltirile coresiene din 1570 şi din 1589*, ed. Stela Toma, Bucureşti, Editura Academiei, 1976.

CT.1560–1 – Coresi, *Tetraevanghel*, ed. F. Dimitrescu, Bucureşti, Editura Academiei, 1963.

DÎ – *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*, ed. Gh. Chivu, M. Georgescu, M. Ioniţă, Al. Mareş, Al. Roman-Moraru, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1979.

DVS.1682–6 – Dosoftei, *Viața și petreacerea svinților*, Iași.

Ev.1642 – *Evanghelie învăţătoare (Govora, 1642)*, ed. Alin-Mihai Gherman, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011.

FD.1592-1604 – *Floarea darurilor*, ed. Alexandra Roman Moraru, Bucureşti, Minerva, 1996 (Cele mai vechi cărţi populare, I), p. 119–82.

PE – *Prefețe și epiloguri din secolul al XVI-lea*, ed. E. Buză, F. Zgraon, în I. Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*, București, Editura Academiei, p. 555–571.

PH.1500–1510 – *Psaltirea Hurmuzaki*, ed. I. Gheţie și M. Teodorescu, București, Editura Academiei Române, 2005.

PI.~1650 – *Palia istorică*, ed. A. Roman Moraru, M. Moraru, Bucureşti, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2001 (*Cele mai vechi cărţi populare în literatura română*, IV).

PO.1582 – *Palia de la Orăştie*, ed. V. Pamfil, București, Editura Academiei, 1968.

Prav.1780 – *Pravilniceasca condică*, 1780, ed. A. Rădulescu, București, Editura Academiei, 1957, 36–156.

ULM.~1725 – Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1955, p. 57–209.

BDD-V2319 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Alexiadou, Artemis, 2002, „The syntax of adverbs: Puzzles and results", *GLOT international*, 6, p. 33–54.

Arvinte, Vasile, 2004, *Normele limbii literare în Biblia de la Bucureşti (1688)*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Austin, Jennifer R., Stefan Engelberg, Gisa Rauh (eds.), 2004, *Adverbials. The Interplay between Meaning, Context, and Syntactic Structure*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.

Chomsky, Noam, 1965, *Aspects of the theory of syntax*, Cambridge, MIT Press.

Declerck, Renaat, 1997, *When-Clauses and Temporal Structure*, London, Routledge.

Delfitto, Denis, 2000, „Adverbs and the syntax/semantics interface", *Rivista di Linguistica*, 12, p. 13–52.

Edgren, Eva, 1971, *Temporal Clauses in English*, Uppsala.

Ernst, Thomas, 2002, *The Syntax of Adjuncts*, Cambridge, Cambridge University Press.

GALR 2005/2008 – *Gramatica limbii române*, Valeria Guţu Romalo (coord.), Bucureşti, Editura Academiei Române.

GBLR 2010 – *Gramatica de bază a limbii române*, Gabriela Pană Dindelegan (coord.), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

Geis, Michael L, 1970, *Adverbial Subordinate Clauses in English*, MIT dissertation.

Gheorghe, Mihaela, 2004, *Propoziţia relativă*, Piteşti, Editura Paralela 45.

Gheorghe, Mihaela, 2016, „Polar and wh-interrogatives. Indirect interrogatives. Exclamatory constructions", în Gabriela Pană Dindelegan (eds.), p. 576–588.

Hacker, Martina, 1999, *Adverbial Clauses in Scots: a semantic-syntactic study*, Berlin, Mouton de Gruyter.

Haegeman, Liliane, 2012, *Adverbial clauses, main clause phenomena, and the composition of the left periphery*, Oxford, Oxford University Press.

Halliday, Michael, 1985, *An introduction to functional grammar*, London, Arnold.

Lang Ewald, Claudia Maienborn, Cathrine Fabricius-Hansen (eds.), 2003, *Modifying Adjuncts*, Berlin, Mouton de Gruyter.

Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), 2016, *The Syntax of Old Romanian*, Oxford, Oxford University Press.

Sandstrom, Gorel, 1993, *When-Clauses and the Temporal Interpretation of Narrative Discourse*, Umea University Tryckeri.

Sweet, Henry, 1891, *New English grammar: Logical and historical*, Part I: *Introduction, phonology, and accidence*, Oxford, Clarendon Press. [1960] Oxford, Oxford University Press.

Vikner, Carl, 2004, „Scandinavian when clauses", *Nordic Journal of Linguistics*, 27, p.133–167.

Zafiu, Rodica, 2016, „Conditionals and Concessives", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), p. 526–537.

DIACHRONIC VARIATION OF THE COMPLEX SENTENCES HEADED BY *WHEN* IN OLD ROMANIAN

(*Abstract*)

The aim of this paper is twofold: first, to describe the concept of *complex sentences* (CSs), and, second, to analyze the diachronic variation of CSs in old Romanian, by investigating the sentences HEADED by the temporal connector *when*. Both qualitative and quantitative analyses are based on an extensive corpus (43 texts), covering three centuries of linguistic change: 16^{th} – 18^{th} c.

BDD-V2319 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:23 UTC)